

Συνέντευξη με τον κ. Σαμόλη Νεκτάριο (Σ.Ν.)
Συμμετέχει ο κ. Σαλούστρος Εμμανουήλ (Σ.Ε.)
Αθήνα, Κρητικό Κέντρο Διασκεδάσεως «Ομαλός»
24 Φεβρουαρίου 2005

Ερευνητές συμμετέχοντες στη συνέντευξη:

Θεοδοσοπούλου Ειρήνη, Φραγκούλης Εμμανουήλ

Ερ. Σήμερα, 24 Φεβρουαρίου του 2005 έχουμε σήμερα την τιμή και τη χαρά να μιλάμε με τον κύριο Νεκτάριο Σαμόλη και τον κύριο Μανόλη Σαλούστρο. Κατ' αρχήν κύριε Νεκτάριε, να αρχίσουμε με τον κύριο Νεκτάριο, πώς ξεκινήσατε να μαθαίνετε μουσική; Ήταν κανείς στην οικογένεια σας μουσικός, έπαιζε κανείς κάποιο όργανο;

Σ.Ν. Ναι ... εγώ είμαι από ένα χωριό, τον Αΐμονα Μυλοποτάμου Ρεθύμνης, το οποίο έχει μία από της μεγαλύτερες παραδόσεις στην Κρήτη, δηλαδή πάντα είχε τρεις -τέσσερις λυράρηδες το χωριό, καλούς χορευτές, καλούς μαντιναδολόγους, έχω συγγενή τον Μιχάλη τον Σαμόλη ο οποίος είναι δάσκαλος στο επάγγελμα και επίσης πολύ καλός λυράρης, από το χωριό δηλαδή. Δεν μπορούσα ...

Ερ. Εκεί ποια μουσικά σόγια ποιοι χορευτές, ποιοι ήταν οι λυράρηδες;

Σ.Ν. Εκεί ... είχαμε λυράρηδες παλιούς, στο επίθετο έναν πολύ ξακουστό λυράρη απ' ό,τι λέγανε ο οποίος είχε κάμει και στη Σμύρνη πέντε χρόνια και όταν γύρισε, ας πούμε, ήταν πολύ προχωρημένος για την εποχή του, έπαιζε πολλά πράγματα.

Ερ. Πώς τον λέγανε;

Σ.Ν. Σιγλέτο.

Ερ. Σιγλέτος ... το μικρό του;

Σ.Ν. Σιγλέτος ... δεν το θυμάμαι το μικρό του... Σιγλέτος ... δεν το θυμάμαι αυτή τη στιγμή. Είχαμε και Λυναρίτη λυράρη, είχαμε και άλλον Σιγλέτο λυράρη, είχαμε και Σκουλούδη άλλον λυράρη. Ε, νεότερους τώρα είχαμε το θείο μου τον δάσκαλο αυτό το Μιχάλη, έναν Κοντογιάννη λαουτιέρη, ο οποίος δεν ζει τώρα, του πατέρα... ο γιος του Νεκταρίου του

Κοντογιάννη που παίζει τώρα. Δηλαδή είχαμε πάρα πολλούς και τώρα αυτή τη στιγμή που μιλάμε υπάρχουνε πάνω από ... οχτώ - δέκα άτομα τα οποία ασχολούνται επαγγελματικά με τη μουσική.

Ερ. Θέλετε να μας τους πείτε ποιοι είναι;

Σ.Ν. Ναι, είναι ο ...

Ερ. Κατ' αρχήν ο παππούς σας έπαιζε τίποτα; Από το ... από την πλευρά του πατέρα ή της μητέρας;

Σ.Ν. Όχι, ο πατέρας μου έπαιζε λίγο μαντολίνο.

Ερ. Το έμαθε στην ακαδημία.

Σ.Ν. Το 'μαθε, ναι, στην ακαδημία έμαθε, αλλά γενικά το σόι των Σαμόληδων πολλοί παίζουνε ... έστω από λίγο μαντολίνο ή λίγο λύρα ή ... γενικά.

Ερ. Ποιοι στην οικογένεια είστε αυτοί που παίζετε, ποιοι είναι οι μουσικοί στην οικογένεια;

Σ.Ν. Σαμόληδες δηλαδή τώρα;

Ερ. Ναι.

Σ.Ν. Ε, είναι ο μπάρμπας μου κι εγώ που παίζει λύρα κι αυτός κι εγώ, δύο είμαστε κι είναι και κάποια άλλα παιδιά τα οποία δεν είναι επαγγελματίες αλλά παίζουνε μαντολίνο, λύρα.

Ερ. Εσείς πώς και ξεκινήσατε να μαθαίνετε λύρα;

Σ.Ν. Απ' όταν κατάλαβα κόσμο αυτή την επιθυμία είχα.

Ερ. Υπήρχε όργανο στο σπίτι;

Σ.Ν. Ε, όχι, πήρα μαντολίνο εγώ, με μαντολίνο ξεκίνησα.

Ερ. Α, με μαντολίνο.

Σ.Ν. Ναι.

Ερ. Σε ποια ηλικία;

Σ.Ν. Οχτώ - εννιά χρονών, οχτώ, μπορεί και πιο μικρός.

Ερ. Και ποιος σας έδειξε; Ο πατέρας σας, σας έδειξε τα πρώτα βήματα στο μαντολίνο;

Σ.Ν. Ε, δεν μπορώ να πω ότι μου 'δειξε ο πατέρας μου, ολόκληρο το χωριό μου ήταν έτσι ... την εποχή που πήρα εγώ το μαντολίνο είχανε πολλά παιδιά της ηλικίας μου ... λύρες, μαντολίνα, πιο πολύ δηλαδή μεταξύ μας γινότανε το μάθημα, μεταξύ των παιδιών.

- Ερ. Σε ποια ... ποια χρονιά αποφασίσατε να αφήσετε το μαντολίνο και να πιάσετε τη λύρα;
- Σ.Ν. Μετά αμέσως από δυο χρόνια πήρα λύρα. Μετά από δυο χρόνια που έπαιζα μαντολίνο πήρα λύρα κατευθείαν.
- Ερ. Πώς και δεν μάθατε ας πούμε λαούτο ή μαντολίνο;
- Σ.Ν. Μαντολίνο έμαθα, έχω παίξει σε πολλούς δίσκους μαντολίνο, σε όλους τους δικούς μου δίσκους παίζω μαντολίνο. Έχω παίξει και σ' άλλους δίσκους μαντολίνο, στου Καλομοίρη το δίσκο έχω παίξει μαντολίνο, στο Φραγκιαδάκη με τον Καλλέργη έχω παίξει μαντολίνο ...
- Ερ. Ναι.
- Σ.Ν. Έχω παίξει σε πολλούς δίσκους, δεν θυμάμαι τώρα ...
- Ερ. Το κύριο όργανό σας ποιο θεωρείτε ότι είναι: η λύρα ή το μαντολίνο;
- Σ.Ν. Η λύρα είναι το κύριο μου όργανο, αλλά και το μαντολίνο μου φαίνεται ότι παλιότερα το 'παιζα αρκετά καλά, τώρα το έχω αφήσει λίγο.
- Ερ. Λύρα πότε πιάσατε;
- Σ.Ν. Εννιά - δέκα χρονών.
- Ερ. Εννιά - δέκα. Και πότε βγάλατε, έτσι, το πρώτο γλέντι;
- Σ.Ν. Πρώτο γλέντι πρέπει να το 'βγαλα στη Σητεία, στις Λιθίνες αν θυμάμαι καλά, ο μπάρμπα μου τώρα ... αυτός ο Μιχάλης ο Σαμόλης, είχε πάει κι είχε παίξει σ' ένα μαγαζί στις Λιθίνες, αλλά την Κυριακή το βράδυ δεν προλάβαινε να τελειώσει το γλέντι και να πάει να κάνει μάθημα και έπαιξε θαρρώ πως Παρασκευή - Σάββατο αυτός και την Κυριακή μ' άφηκε εμένα να παίζω. Κατάλαβες; Με τον Κανάρη τον Κώστα και τον Σταυρακάκη τον Βαγγέλη στις Λιθίνες σ' ένα μαγαζί έπαιζα δηλαδή κι εγώ Παρασκευή - Σάββατο την Κυριακή το βράδυ ήμουν ο μοναδικός, ο επίσημος λυράρης να πούμε σε ηλικία δεκατριών - δεκατεσσάρων χρονών.
- Ερ. Και τι παίζατε εκεί; Τι σκοπούς παίζατε;
- Σ.Ν. Ε, παίζαμε, παίζαμε ...
- Ερ. Συρτά, κοντυλιές;
- Σ.Ν. Ναι, ναι, τα πάντα παίζαμε, κανονικά. Κοίταξε να δεις, εγώ πιστεύω ότι ένας ο οποίος ξεκινάει το όργανο, δεν ξέρω γιατρέ αν συμφωνάς μαζί μου, στα πρώτα δυο - τρία χρόνια, τέσσερα κάνει το μεγάλο, τη μεγάλη έτσι ας

πούμε ... στο να μάθει, δηλαδή ό,τι μαθαίνει στην πρώτη πενταετία της ζωής του, δεν τα μαθαίνει άλλα τόσα στην υπόλοιπη ζωή, δεν προχωράει δηλαδή. Έτσι δεν είναι; Ή κάνω λάθος; Απλά βελτιώνεται πάντα βέβαια και ξέρω 'γω αλλά τη μεγάλη βελτίωση την παίρνεις στην αρχή στα πρώτα τρία - τέσσερα χρόνια. Δηλαδή τα βασικά στοιχεία τα 'χεις με το που θ' αρχίσεις να παίζεις.

Ερ. Πότε αρχίσατε, έτσι, να ασχολείστε επαγγελματικά, πότε αποφασίσατε ας πούμε ότι αυτό θα είναι το επάγγελμά σας;

Σ.Ν. Επαγγελματικά άρχισα ν' ασχοληθώ εγώ, άρχισα πολύ γιατί, σου 'πα, είναι ο πατέρας μου δάσκαλος, και μου λέει «εγώ, αν δε μου φέρεις χαρτί από κάποιο πανεπιστήμιο ή Τ.Ε.Ι. και χαρτί του στρατού ... , μετά θα κάνεις μου λέει ό,τι θες». Ε, και τελείωσα το λύκειο, τελείωσα το Τ.Ε.Ι., πήγα φαντάρος και όταν γύρισα από φαντάρος του λέω: «Εντάξει; Τώρα θα κάνω το λυράρη», του λέω. Ναι, και οφείλω βέβαια και πολλά στον Γιώργη τον Καλομοίρη ο οποίος μου 'πε: «Σπούδασες;», μου λέει «εντάξει», μου λέει «όλα»; «Ε, ό,τι γράμματα», μου λέει, «ήταν να μάθεις, τα 'μαθες, άστα γράμματα εδά, η δουλειά σου είναι να παίζεις λύρα». Και μ' έβαλε στο μαγαζί του το '94.

Ερ. Σε ποιο μαγαζί;

Σ.Ν. Στο «Λιμενικό Περίπτερο» κι έπαιξα πέντε μήνες, παίξαμε μαζί, κι από 'κει ξεκίνησα επαγγελματικά δηλαδή ουσιαστικά, σε μεγάλη ηλικία δηλαδή, είκοσι πέντε - είκοσι έξι χρονών ξεκίνησα να παίζω.

Ερ. Πώς αντιμετώπιζε η κοινωνία στο χωριό σου αυτόν που ήθελε να μάθει όργανο, πώς το αντιμετώπιζε, πώς το αποδεχόταν;

Σ.Ν. Απ' τη μία τότε θαύμαζε που 'παιζε όργανο αλλά από την άλλη δεν μπορώ να πω ότι ήταν ας πούμε το όνειρο ενός γονιού να δει το παιδί του λυράρη.

Ερ. Τι όνομα είχαν οι λυράρηδες τότε στην κοινωνία της περιοχής;

Σ.Ν. Ε, δεν μπορώ να πω ...

Ερ. Δηλαδή αν έλεγαν ότι «αυτός είναι λυράρης» πώς το βάζαν στο μυαλό τους, σαν τι άνθρωπο;

- Σ.Ν. Τώρα ... Ε, δεν ήταν και το καλύτερο, ε, ξέρεις τώρα, ξενύχτια σου λέει, ξέρω 'γω ... Απλά επειδή εμείς στο χωριό μας είχαμε το θείο μου που έπαιζε κυρίως στα γλέντια ο οποίος ήταν δάσκαλος κι ήτανε ... είχε σώσει να πούμε το όνομα των λυράρηδων, κατά κάποιον τρόπο, είχε δηλαδή κύρος, δεν ήτανε όπως άλλες φορές που θεωρούν τον λυράρη αλήτη ας πούμε ... ξέρεις.
- Ερ. Εκεί στην περιοχή σας, εκτός από αυτά τα ονόματα που είπες, ευρύτερα από την περιοχή και του Ρεδύμνου και της Κρήτης γενικότερα, ποια ονόματα ακουγόντουσαν τότε;
- Σ.Ν. Εγώ νομίζω ότι ο μπάρμπας μου ήταν ο κύριος εκεί πέρα της περιοχής, ο οποίος είναι πολύ καλός λυράρης βέβαια αλλά εξαιτίας του επαγγέλματος δεν ασχολήθηκε ... στο τελευταίο μου CD τον έβαλα και έπαιξε δυο κομμάτια του Σκορδαλού.
- Ερ. Παίζει τώρα;
- Σ.Ν. Παίζει ακόμη τώρα, άμα χρειαστεί. Πολύ σωστός λυράρης δηλαδή, να σου δώσω να καταλάβεις ...
- Ερ. Μπορούμε να τον ... να του πεις ότι αν γίνεται να τον ακούσουμε;
- Σ.Ν. Ναι! Παναγιά μου ό,τι ...
- Ερ. Πόσο χρονών είναι τώρα;
- Σ.Ν. Αυτός είναι πενήντα οχτώ χρονών τώρα; Δεν είναι ... Πενήντα οχτώ, πενήντα εννιά, κάπου εκεί. Δηλαδή ήταν πολύ σωστός λυράρης, εγώ ας πούμε όποια κομμάτια έμαθα απ' αυτόν και τ' άκουσα απ' τον Σκορδαλό ας πούμε και μετά άκουσα τον Σκορδαλό ή τον Μουντάκη δεν χρειάστηκε να βελτιώσω ας πούμε, τα 'παιζε δηλαδή πολύ σωστά ο άνθρωπος.
- Ερ. Εσείς ποιόν θεωρείτε, έτσι, δάσκαλό σας; Από ποιόν μάθατε, σε ποιόν θέλατε να μοιάσετε;
- Σ.Ν. Εγώ ... να σου πω την καθαράν αλήθεια, ήθελα να πάρω τα καλύτερα στοιχεία απ' τον καθένα, δηλαδή ήθελα τη δεξιοτεχνία του Μουντάκη, το ρυθμό του Σκορδαλού, την γλυκύτητα του Κλάδου ... κατάλαβες; Απ' όλους ήθελα δηλαδή.

- Ερ. Απ' όταν ήσασταν μικρός κι ακούγατε έτσι κάποιον λυράρη λέγατε: Αχ μωρέ ... να γίνω σαν τον Σκορδαλό ή να γίνω σαν τον Μουντάκη ή να γίνω σαν τον Κλάδο;
- Σ.Ν. Α, δεν σκεφτόμουνα τέτοια πράγματα δηλαδή πού να φτάξει το μυαλό μου; Εγώ απλά ήθελα να παίζω λύρα, δεν περίμενα ότι θα μπορούσα να φτάξω σ' ένα επίπεδο να παίζω.
- Ερ. Πώς μαθαίνατε τους σκοπούς;
- Σ.Ν. Με το κασετόφωνο.
- Ερ. Με κασετόφωνο, ε; Κι οι άλλοι συμμαθητές σας όταν σας έβλεπαν να παίζετε λύρα;
- Σ.Ν. Άλλοι ζηλεύανε, άλλοι γελούσαν ... συνηθισμένα.
- Ερ. Ένας λυράρης έτσι έχει πέραση στις κοπέλες, στις γυναίκες;
- Σ.Ν. Ε, τώρα τι ... τι να σου πω; Εξαρτάται κι απ' το λυράρη, εξαρτάται κι απ' τις κοπέλες.
- Ερ. Ας πούμε όταν παντρευτήκατε, αντιμετωπίσατε ενός είδους πρόβλημα ας πούμε; Να φοβάται η γυναίκα σας ή τα πεθερικά ότι ενδεχομένως επειδή είστε λυράρης ...
- Ερ. Ή λέγανε στη γυναίκα σου «πρόσεξε που θα πάρεις λυράρη»;
- Σ.Ν. Το 'πανε, ναι, και ο ίδιος ο πατέρας της το 'πενε: «Πρόσεχε» της λέει, «λυράρη θα πάρεις»; Βέβαια. Δεν έχουμε εμείς το καλύτερο όνομα τώρα, έτσι δεν είναι γιατρέ; Δυστυχώς δηλαδή. Χαρακτηριστικά δηλαδή για να σου δώσω να καταλάβεις η μάνα μου ξέρεις τι έλεγε;
- Σ.Ε. Αποκαλυπτικός είσαι σήμερα.
- Σ.Ν. « Δέκα », λέει, «κοπελιές να 'χα και μια κουτσή, δεν έδινα την κουτσή σε λυράρη ή λαουτιέρη», συγνώμη μάνα αλλά το 'πα δηλαδή, έτσι το 'λεγε η μάνα μου, ναι.
- Ερ. Τόσο πολύ δηλαδή.
- Σ.Ν. Ναι, στην οικογένεια μου εμένα δεν με θέλανε να γίνω λυράρης, εμένα με θέλανε γιατρό ή δικηγόρο. Ξεκαθαρισμένα πράγματα.
- Ερ. Αλλά εσείς ξεφύγατε.
- Σ.Ν. Έκανα την επανάσταση μου, εντάξει, μεγάλος δηλαδή, αλλά την έκανα.
- Ερ. Σε ποιες περιοχές της Κρήτης έχετε παίξει;

- Σ.Ν. Σχεδόν σε όλες.
- Ερ. Στην Ελλάδα, γενικότερα;
- Σ.Ν. Έχουμε πάει στη ... σχεδόν σ' όλη την Ελλάδα, από νησιά Ρόδο, Κω, Κάρπαθο, Λήμνο, Αλεξανδρούπολη, Ξάνθη, Κομοτηνή, παντού έχουμε πάει.
- Ερ. Στο εξωτερικό;
- Σ.Ν. Στο εξωτερικό, έχω πάει κι έχω παίξει στη Γαλλία σ' ένα φεστιβάλ παραδοσιακής μουσικής, στην Αβινιόν. Έχω πάει στη Γερμανία, στην Φρανκφούρτη, στο Ντιζελοντορφ και τώρα μετά από δέκα μέρες φεύγω και πάω Αμερική ... Βοστόνη, Λος Άντζελες, μετά πάω Καναδά, Μόντρεαλ, ξαναεπιστρέφω Αμερική στο Ντιτρόιτ δεν τα ξέρω και καλά ...
- Ερ. Διαφοροποιείτε κάτι στο παίξιμό σας όταν πηγαίνετε να παίξετε στα Δωδεκάνησα ή όταν πάτε να παίξετε στην Αμερική ή όταν παίξετε στην Κρήτη; Κάνετε δηλαδή κάτι διαφορετικό;
- Σ.Ν. Εγώ πιστεύω ... όχι, όχι, εγώ δεν κάνω διαφοροποίηση.
- Ερ. Δηλαδή με το ίδιο κέφι, να το πω έτσι, παίζετε, ας πούμε, στην Κρήτη;
- Σ.Ν. Ναι, ναι με το ίδιο κέφι. Απλά με πιο πολύ άγχος παίζαμε στο Μυλοπόταμο.
- Ερ. Πού θέλεις να σε καλούνε από την Κρήτη αν, ας πούμε, έχεις μία πρόσκληση πού την δέχεσαι πιο ευχάριστα;
- Σ.Ν. Όλοι οι άνθρωποι τελικά ... δηλαδή στην αρχή ήμουν έτσι λίγο ... έλεγα μα εκεί πέρα, μα έχει εκεί ... ξέρω 'γω, αλλά σ' όλη την Κρήτη υπάρχουν άνθρωποι οι οποίοι θέλουν ν' ακούσουν καλή μουσική και τους αρέσει η καλή μουσική ανεξάρτητα απ' τα βιώματα που 'χουνε αυτοί όσον αφορά τη μουσική. Δηλαδή ένας Κισσαμίτης ο οποίος θέλει ν' ακούσει καλή μουσική μπορεί άνετα ν' ακούσει και άλλα πράγματα πέρα απ' τα original τα κισσαμίτικα. Σε όλη την Κρήτη υπάρχουν άνθρωποι που θέλουν το καλό ας πούμε, έτσι;
- Ερ. Υπάρχουν σε κάποια μέρη που έτσι γλεντίζουνε με τάξη πιο όμορφα, από άλλα μέρη;
- Σ.Ν. Ε, υπάρχουν μέρη τα οποία είναι πιο πειδαρχημένα. Υπάρχουν πιο πειδαρχημένα.

- Ερ. Ποια είναι αυτά;
- Σ.Ν. Πειθαρχία έχω δει εγώ στις Μέλαμπες, ας πούμε, στο Ρέθυμνο και στο χορό ντων, ε, Μανώλη; Και στο τραγούδι ντωνε. Υπάρχει μια πειθαρχία ας πούμε και μια ... έτσι στην ατμόσφαιρα υπάρχει κάτι ... Επ, προσέξτε, ας πούμε, ένα τραγούδι του ... και καλά να παίζουμε καλά, υπάρχει αυτό.
- Ερ. Στις Μέλαμπες. Αλλού;
- Σ.Ν. Ε, δεν μου 'ρχεται κανένα στο μυαλό ... το κάθε χωριό έχει ... ρε παιδί μου και κάτι. Να, στην Μαδιά, ας πούμε χορεύουνε μαλεβιζώτη ατελείωτα μαλεβιζώτη, έχουμε παίξει με τον Μανόλη πενήντα τρία λεπτά μαλεβιζώτη.
- Ερ. Που είναι η Μαδιά, σε ποια περιοχή;
- Σ.Ν. Στα λασιδιώτικα. Πεδιάδα.
- Σ.Ε. Πεδιάδα στα σύνορα της πεδιάδας, προς τη ρίζα, προς τα λασιδιώτικα βουνά.
- Ερ. Ναι, ναι.
- Σ.Ν. Δηλαδή, νομίζω ότι η Κρήτη έχει φοβερές ιδιαιτερότητες, δηλαδή ένα χιλιόμετρο χωρίζει το ένα χωριό απ' τ' άλλο και δεν μοιάζει η ομιλία του ενός χωριού απ' τ' άλλου καθόλου.
- Ερ. Όπως δεν μοιάζει η ομιλία, έτσι δεν μοιάζει και το παίξιμό σας;
- Σ.Ν. Και η συμπεριφορά των ανθρώπων διαφέρει και οι συνήθειές του κι όλα.
- Ερ. Εσείς αν ακούσετε ένα λυράρη που είναι ας πούμε από το ... Αμάρι, θα το καταλάβετε;
- Σ.Ν. Παλιότερα, παλιότερα τους ξεχώριζα, τώρα τα τελευταία χρόνια ... έχουν ισοπεδωθεί λίγο. Παλιότερα φαινόταν ο λυράρης που είναι αμαριώτης, ο λυράρης που είναι μυλοποταμίτης, σητειακός, έτσι δεν είναι γιατρέ; Πολύ χαρακτηριστικά φαινόταν.
- Ερ. Παλιότερα όταν λέτε; Πόσο παλιότερα;
- Σ.Ν. Ε, πριν ... τριάντα χρόνια;
- Σ.Ε. Ε, σχεδόν πενήντα χρόνια ...
- Σ.Ν. Αφού τότε καταρχήν δεν ... αυτοί παίζανε... ο καθένας έπαιζε τη μουσική της περιοχής του.
- Ερ. Στους σκοπούς ήταν η διαφορά;

- Ερ. Τι έγινε τώρα ας πούμε;
- Σ.Ν. Ε, με τα ράδια τώρα, με τση ...
- Σ.Ε. Με τη δισκογραφία ...
- Σ.Ν. Δισκογραφία ...
- Ερ. Οι σχολές μουσικής παίζανε ρόλο σ' αυτό;
- Σ.Ν. Εγώ δεν πιστεύω στις σχολές μουσικής.
- Ερ. Όχι, ειδικά σ' αυτό, αν να ενοποιήθηκε δηλαδή η μουσική;
- Σ.Ν. Δεν ξέρω αν παίζανε κι ούτε μπορώ να ξέρω αυτό.
- Σ.Ε. Οι σχολές δεν έχουνε ακόμη βγάλει πολύ κόσμο που να ασχολείται.
- Ερ. Το ότι ο Σαλούστρος, ας πούμε μαθαίνει ένα παιδί λαούτο από τη Σητεία ...
- Σ.Ε. Αυτό παίζει ρόλο μόλις το παιδί φτάσει να αρχίσει να παίζει. Αυτό είναι σίγουρο, αλλά πολλή παραγωγή απ' τις σχολές δεν έχουμε ακόμα, αυτό εννοώ, οπότε ν' αριθμείς αυτή την ισοπέδωση που λέμε. Εγώ θεωρώ ότι απ' το '50 και μετά, απ' τη μετακίνηση την εσωτερική, με την συγκοινωνία που είναι εύκολη από μέρος σε μέρος, με τα ακούσματα που πάνε από μέρος σε μέρος άρχισε το τοπικό ιδίωμα κάπως να χάνεται και να απλώνεται ένα κοινό ιδίωμα σχεδόν για όλο το νησί ή για τους δήμους τους πιο κεντρικούς, δηλαδή στην περιοχή τη δική μου στη Μεσσαρά αρχίζει να εκλείπει το τοπικό ιδίωμα, και το ηχόχρωμα που ήξερε ο πατέρας μου. Αυτό συνέβη, ας πούμε, μέσα σε ... είκοσι, είκοσι πέντε χρόνια, τριάντα. Εγώ το θυμάμαι, δηλαδή, το ηχόχρωμα του διαμερίσματος του δικού μου.
- Ερ. Και μπορούσατε να ξεχωρίσετε κάποιον που ήταν απ' το Ηράκλειο;
- Σ.Ε. Ε, βέβαια.
- Σ.Ν. Πανεύκολα.
- Σ.Ε. Και τώρα ισχύει, ας πούμε, για τη δυτική Κρήτη, προχθές που ακούγαμε ένα συγκρότημα.
- Σ.Ν. Ναι, ισχύει για τη δυτική Κρήτη και για την ανατολική κατά κάποιον τρόπο ισχύει.
- Σ.Ε. Παραμένουν αυθεντικοί.
- Ερ. Στη δυτική Κρήτη όταν παίζουνε λύρα ή όταν παίζουνε βιολί;
- Σ.Ν. Βιολί, για βιολί μιλάω ...

- Σ.Ε. Βιολί μιλάμε.
- Ερ. Γιατί είπατε προηγουμένως κύριε Νεκτάριε ότι οι μουσικές σχολές ... ότι είστε εναντίον των μουσικών σχολών;
- Σ.Ν. Όχι, δεν είμαι εναντίον των μουσικών σχολών, να το ξεκαθαρίσω, εναντίον των μουσικών σχολών δεν είμαι. Εγώ πιστεύω για να βγει κανείς να παίξει καλά θα πρέπει να ... μου φαίνεται δηλαδή, μπορεί να κάνω και λάθος, θα πρέπει να μεγαλώσει σε χωριό, να ζήσει στις συνήθειες του χωριού, να ζήσει τα ... να ζήσει σε γάμους, σε βαφτίσεις, να μεγαλώσει, να δει ... πώς να στο πω τώρα ... να ζήσει να 'χει το βίωμα αυτό, δηλαδή ... μια μουσική μπορείς να την ξεχωρίσεις από το ύφος της, έτσι δεν είναι; Ε, άμα δεν τη ζήσεις και δεν γνωρίσεις αυτή την κατάσταση, το ότι θα πηγαίνουν τα χέρια δεν λείει τίποτα, κατά τη γνώμη μου.
- Ερ. Εάν έχει όμως ένας μαθητής το βίωμα, πιστεύετε ότι θα βοηθούσε ας πούμε ένας δάσκαλος σε μία μουσική σχολή, με το σύστημα είτε του Μουντάκη ... ;
- Σ.Ν. Αν το παιδί έχει ταλέντο και δεν εγκλωβιστεί από τον δάσκαλο, μπορεί να καταφέρει κάτι. Δεν ξέρω αν με καταλαβαίνεις.
- Ερ. Εσείς έχετε διαπιστώσει περιπτώσεις όπου παιδιά εγκλωβίστηκαν απ' το δάσκαλο τους;
- Σ.Ν. Εγώ νομίζω ότι πολλά άτομα έχουν κάποια στιγμή εγκλωβιστεί ας πούμε και ... αντί για να βγάλουν αυτό που 'χουνε μέσα των, προσπαθούν να μιμηθούν τον δάσκαλο τους.
- Σ.Ε. Αναπαραγάγουν αυτούσιο.
- Σ.Ν. Και ταλέντα, που έχουν τη δύναμη δηλαδή. Γιατρέ δεν ξέρω αν συμφωνείς.
- Ερ. Κύριε Μανόλη για πείτε μας λίγο εσείς πότε ξεκινήσατε;
- Σ.Ν. Εγώ χρειάζομαι τίποτε άλλο;
- Ερ. Ναι, ναι, βέβαια.
- Σ.Ε. Κάτσε, κάτσε αφού θα ...
- Σ.Ν. Τα χωριανάκια μου ...
- Σ.Ε. Α ... πώς ξεκίνησα εγώ; Ξεκίνησα χωρίς να το καταλάβω, δηλαδή δάσκαλός μου ήταν ο πατέρας μου ...
- Ερ. Ο οποίος έπαιζε λαούτο;

- Σ.Ε. Ναι και όπως έτσι ... ήταν ο πατέρας μου και ξεκίνησα τη μουσική.
- Ερ. Σε ποια ηλικία;
- Σ.Ε. Πρώτη - δεύτερα δημοτικού, εκεί.
- Ερ. Και πότε αρχίσατε να ασχολείστε πιο συστηματικά;
- Σ.Ε. Είχα ένα ρυθμό έτσι σε ... κάποια απόσταση όλα τα μαθητικά χρόνια, στη δεύτερα λυκείου άρχισε πολύ να με απασχολεί ... ε, δεν ήταν πολύ εντατική η μελέτη στα ... απ' το δημοτικό μέχρι το γυμνάσιο. Από τη δεύτερα λυκείου και μετά άρχισε έντονα να μ' απασχολεί, να μελετώ δηλαδή πιο συχνά και μετά το λύκειο άρχισα να παίζω επαγγελματικά.
- Ερ. Πότε αρχίσατε να συνεργάζεστε με τον κύριο Νεκτάριο;
- Σ.Ε. Το '98.
- Ερ. Το '98 και από τότε είστε σχεδόν μαζί;
- Σ.Ε. Όχι σχεδόν, μαζί, μαζί. Εδώ μου 'κανε μεγάλη εντύπωση η αγάπη που 'χει ο Νεκτάριος για τη μουσική τη δικιά μας κι ενώ εσμίξαμε στη Θέρισσο τυχαία κι είπαμε να φάμε ένα σουβλάκι και κάναμε εφτά ώρες και κουβεντιάζαμε συνέχεια. Θυμάσαι; (Ρωτάει τον κ. Νεκτάριο).
- Σ.Ν. Ναι, ναι.
- Σ.Ε. Αυτό μπορώ να πω ότι ήτανε. Η αγάπη που είχε. Και τότε γνώρισα, γνωριζόμασταν αλλά απλά δεν είχαμε ανταλλάξει πολλές απόψεις, τότε γνώρισα σε δύσκολους καιρούς της μουσικής από την άποψη της γνησιότητας, ελείπανε οι αυθεντικοί.
- Ερ. Δηλαδή;
- Σ.Ε. Οι συνεχιστές που να 'χουνε πολλή σχέση με τα προηγούμενα, οι εκφραστές δηλαδή της κρητικής μουσικής που να πατούνε στους παλιούς. Ένωθα εδώ στην Αθήνα ότι κάπως είχε ξεμακρύνει το πράγμα, είχε ξεφύγει.
- Ερ. Εσείς συνεργαζόσασταν στην Αθήνα;
- Σ.Ν. Όχι, όχι. Εμείς με τον Μανόλη ξεκινήσαμε την συνεργασία το '98. Το '95 όμως, που ξεκίνησα να παίζω εγώ επαγγελματικά, το '94 - '95 ο Μανόλης ήτανε ας το πούμε καταξιωμένος εδώ στην Αθήνα, στηριζόντανε τα μαγαζιά επάνω του και τότες σας του 'πανε «βρε(ς) μας κάποιο λυράρη», ας πούμε, «που να πιστεύεις εσύ σ' αυτόν» και το '95 με

πήρε τηλέφωνο, κοιμόμουνά μάλιστα και μου ‘πε χαρακτηριστικά: «Σε ενδιαφέρει να παίζεις στην Τριάνα του χειλά»;

Ερ. Στην;

Σ.Ν. Στη «Τριάνα του χειλά», μου ‘πε. Καλαμπούρι, ε, και του ‘πα εγώ «εμένα μ’ ενδιαφέρει να παίζω λύρα, τώρα, όπου και να την παίζω το ίδιο μου κάνει». Και μου ‘δωσε ένα μαγαζί εδώ πέρα στους Αμπελόκηπους.

Σ.Ε. Στο «Κρήτη» που είχε παίζει παλιά ο Παπαδάκης και δούλευα εγώ εκεί για έξι χρόνια συνέχεια και που θεωρώ ότι είναι ένας χώρος που τίμησε την κρητική μουσική.

Σ.Ν. Το ‘95 δηλαδή βγήκα εγώ για δυο - τρεις μήνες με τον Μανόλη αλλά όχι σα συνεργάτες, εβγήκα να συνεργαστούμε για δυο - τρεις μήνες.

Ερ. Και μετά;

Σ.Ε. Έχει προηγηθεί όμως η συζήτηση, οι συζητήσεις που κάναμε επί επτά ώρες συνέχεια, ήταν το ‘94;

Σ.Ν. Ναι, το ‘93 - ‘94 ...

Ερ. Τι συζητούσατε και γιατί το λέτε αυτό και το επαναλαμβάνετε συνέχεια; Τι συζητούσατε που ήταν, που είναι τόσο σημαντικό;

Σ.Ε. Συζητούσαμε το πώς θα πρέπει να συνεχίζεται η κρητική μουσική, το πώς θα πρέπει να ερμηνεύεται, τι θα πρέπει να αντιπροσωπεύει, ε, γύρω πάλι από ... όσον αφορά την Κρήτη και τη μουσική της.

Σ.Ν. Τα καλύτερα χρόνια ήταν τότε, χωρίς άγχος, χωρίς σκοτούρες, χωρίς τίποτα. Μόνο η μουσική.

Ερ. Ναι αλλά τι διαπιστώσεις κάνατε τότε;

Σ.Ε. Διαπιστώσαμε ότι είχαμε κοινή συνισταμένη, στις απόψεις.

Ερ. Ναι αλλά σχετικά μ’ αυτό που λες, με τη μουσική, τι δρόμο ακολουθούσατε δηλαδή;

Σ.Ε. Ακολουθούσαμε, πιστεύω, αυτό που είχαν αφήσει οι παλιότεροι ... και χωρίς να φανεί εγωιστικό τώρα αυτό που θέλω να πω γιατί είναι δύσκολη η προσέγγισή τους, αλλά τουλάχιστον να ‘μαστε στην εποχή μας, αλλά χωρίς να ‘χουμε ξεμακρύνει απ’ αυτούς. Δεν ξέρω αν το καταλαβαίνετε.

Ερ. Ναι, γι’ αυτό ρωτάω, δηλαδή διαπιστώνατε ότι οι περισσότεροι απομακρυνόντουσαν από τη ...

- Σ.Ε. Μα εγώ αυτό είχα νιώσει εδώ στην Αθήνα, δηλαδή, να επηρεαστώ από τον Μαρκογιάννη να παίζω, το καταλαβαίνω. Να επηρεαστεί ένας τραγουδιστής από τον Μπαξεβάνη και να τραγουδήσει, το καταλαβαίνω. Δεν μπορώ να καταλάβω όμως γιατί ένας τραγουδιστής θα πρέπει ν' ακούει τον «Χ» λαϊκό τραγουδιστή ή από ένα άλλο χώρο.
- Ερ. Αυτό γιατί το έκανε; Το έκανε συνειδητά;
- Σ.Ε. Ποιο;
- Ερ. Δηλαδή ο τραγουδιστής που άκουγε, ο κρητικός τραγουδιστής που άκουγε τον λαϊκό ...
- Σ.Ε. Μα συνηθίζεται αυτό, συνηθίζεται ...
- Ερ. ... Το 'κανε δηλαδή επίτηδες, διότι έτσι θα 'πιανε καλύτερα στον κόσμο μετά που τραγουδούσε;
- Σ.Ε. Ε, ναι μπορεί να υπάρχει και αυτή η αιτία της μίμησης.
- Ερ. Ή ήτανε ο συρμός της εποχής που αναγκαστικά ήταν ...
- Σ.Ε. Ή μπορεί και ασυνείδητα να συμβαίνει, αλλά...
- Ερ. Εσείς νομίζετε τότε ότι υπήρχε κάποια λύση, δηλαδή όταν συζητούσατε λέγατε ότι ... «αν μπορούσαμε να κάνουμε αυτό;
- Σ.Ν. Δεν πιστεύαμε σε λύση», εμείς πιστεύαμε στη δύναμη που 'χει η κρητική μουσική, όπως είναι.
- Ερ. Ναι, αλλά πιστεύατε πως ...
- Σ.Ν. Με μία εξέλιξη, που την εξέλιξη την δίνει ...
- Ερ. Ναι, συζητούσατε ας πούμε, παραδείγματος χάριν, τι πρόγραμμα θα μπορούσατε να παρουσιάσετε οι δυο σας στο μαγαζί για το σκοπό αυτό, έτσι για να κρατηθούν τα πράγματα όπως είναι στην παράδοση;
- Σ.Ν. Γιατρέ, ξέρεις πολύ καλά τι ... τι πλούσιο πράγμα είναι η κρητική μουσική και πόσα πολλά ... ας τα πούμε μοτίβα έχει, τα οποία παίζοντας τα μ' έναν τρόπο που να 'ναι σημερινός μπορεί άνετα να τα ακούσει ένας σημερινός άνθρωπος.
- Ερ. Αυτό δεν γινότανε δηλαδή από τους περισσότερους;
- Σ.Ν. Εγώ δεν ξέρω τώρα τι κάνανε οι άλλοι αλλά...
- Ερ. Αυτοί δηλαδή που παίζανε τότε ... εσύ όταν έπαιζες με τους λυράρηδες, καταρχήν εσύ με ποιους έπαιζες τότε στην Αθήνα πριν το Νεκτάριο;

- Σ.Ε. Με τους λυράρηδες που έπαιξα δεν ήταν κάποιος...
- Ερ. Με ποιους έπαιξες πριν απ' τον Νεκτάριο;
- Σ.Ε. Πριν από το Νεκτάριο στο «Κρήτη» είχα παίξει και με τον Παπαδάκη το 'χε, ναι το 'χε ανοίξει αυτός το μαγαζί, με τον Αλεξάκη τον Μανόλη, με τον Βασιλάκη τον Στέλιο, με τον Σωπασή τον Νίκο, αδρώποι δηλαδή που είναι γνήσιοι. Εδώ έβλεπα λίγο τη νεολαία ν' αρχίζει να ζητά ...
- Ερ. Κάτι άλλο;
- Σ.Ε. ... Κ ά τι άλλο και νεολαίους οργανοπαίχτες που έχουν γεννηθεί στο ... στην Αττική και δικαιολογημένα είναι να 'χουνε απόκλιση, έτσι δεν είναι; Δικαιολογημένα. Αυτό όμως δημιουργούσε ένα χάσμα, θεωρούσα εγώ. Ένα χάσμα, δηλαδή δεν μπορούσες να ... ήταν όπως το «νεοκρητικό», το «νεονησιώτικο» που λέμε. Δεν ήτανε η άμεση συνέχεια της προηγούμενης γενιάς απ' τους παλιότερους.
- Ερ. Κι εσείς νιώθατε ότι αυτό το χάσμα ...
- Σ.Ε. Εγώ το 'νιωσα, ναι, το 'νιωσα και ...
- Ερ. Δεν μπορούσατε δηλαδή να το αντιμετωπίσετε και να πείτε ότι ...
- Ν.Ε. Όχι, μα αν δεν υπάρχουν αντιπρόσωποι δεν μπορείς να τ' αντιμετωπίσεις αυτό το χάσμα και στον Νεκτάριο είδα τη γνησιότητα παρ' όλο το νεαρό της ηλικίας του.
- Ερ. Μάλιστα.
- Σ.Ε. Που συνομήλικοι του δεν το 'χουνε, αυτό εννοώ.
- Ερ. Και τι συνέχεια έχει αυτό το πράγμα; Δηλαδή αυτό το γνήσιο του Νεκταρίου που λες;
- Σ.Ε. Συνεργαστήκαμε.
- Ερ. Ναι. Τι απήχηση είχε αυτό στο κόσμο αυτόν που είχε την άλλη τάση που λέγαμε πριν;
- Σ.Ε. Καλή ερώτηση ...
- Σ.Ν. Πολύ καλή!
- Σ.Ε. Ε ... σπα' αλλά θέλει πολλή ηρεμία για να σπάσει, σπα'.
- Ερ. Αυτό ακριβώς θέλω να δω. Είχατε το κουράγιο;
- Σ.Ε. Ναι.

- Ερ. Είχατε δεδομένα που να πείτε αξίζει τον κόπο να προσπαθήσουμε ή ήταν μία κατάσταση που δεν ελεγχόταν;
- Σ.Ε. Είναι δεδομένο ότι αξίζει να συνεχίσουμε σ' αυτό το δρόμο, είναι δεδομένο, και για μένα και για 'κείνον. Αλλά για να σπάσει το χάσμα αυτό που έχει δημιουργηθεί, θέλει πολλή δύναμη.
- Ερ. Την εποχή εσείς που ήσασταν με τον Παπαδάκη τον Γιώργο ας πούμε ...
- Σ.Ε. Ναι.
- Ερ. Παίζατε στην Αθήνα παίζατε και στην Κρήτη;
- Σ.Ε. Ναι. Και στην Αθήνα και στην Κρήτη.
- Ερ. Από πότε αρχίσατε να παίζετε επαγγελματικά μουσική, σε μαγαζιά επαγγελματικά;
- Σ.Ε. Το '81.
- Ερ. Το '81.
- Σ.Ε. Ναι το '81 στην Αθήνα.
- Ερ. Είδατε αλλαγές έτσι με το πέρασμα του χρόνου; Ν' αλλάζει ας πούμε το γούστο των θαμώνων;
- Σ.Ε. Ναι, ναι. Μεγάλη αλλαγή είδα αλλά γύρω στο '93 με '94, μεγάλη αλλαγή. Έτσι, ένα ... ένα ... μια κλήση, ας πούμε, της νεολαίας προς το «νεοκρητικό», μη μου πείτε να αναφερθώ σε ονόματα γιατί δεν θέλω να ...
- Ερ. Όχι δεν θέλουμε να πείτε ονόματα. Τι άλλο είδατε ας πούμε γενικότερα;
- Ερ. Όχι ονόματα, ονόματα δεν θέλουμε να πεις, αλλά αν μπορείς να δώσεις μια εξήγηση σ' αυτό που λες. Χωρίς να πεις ονόματα μπορεί να πεις ότι υπήρξαν καλλιτέχνες, αν υπήρξαν, οι οποίοι παίζανε το ρόλο τους. Ή έπαιξε ρόλο ... ξέρω 'γω ό,τι νομίζεις εσύ.
- Σ.Ε. Α, ναι εντάξει αυτό ...
- Ερ. Αυτό μπορείς να το πεις.
- Σ.Ε. Μπορούμε να το πούμε.
- Ερ. Γιατί λες το '93 - '94; Τι ήταν το καθοριστικό δηλαδή τότε;
- Σ.Ε. Το '93 - '94 δεν ξέρω τι έχει συμβεί ... για το, για την Αθήνα μιλώ.
- Ερ. Ναι.

- Σ.Ε. Στην Κρήτη αντιμετωπίζαμε το εξής πρόβλημα στο Ηράκλειο γύρω στο '90 δεν ακούγεται καθόλου στο Ηράκλειο μέσα κάθε βράδυ κρητική μουσική, εκτός από τα Σαββατοκύριακα που είναι οι γάμοι, που 'ναι οι βαφτίσεις, μέσα στο Ηράκλειο είναι μόνο... το «Λύρα»; Ή το «Κάστρο»;
- Σ.Ν. Όχι, το «Λύρα» το '90, το '90 ήταν λαϊκά, μόνο το «Κάστρο» είχε κρητικά, '90 με '93. Α! Κι ο Καλομοίρης ήταν.
- Σ.Ε. Ναι, ναι ... που έπαιξες εσύ ποια χρονιά;
- Σ.Ν. Το '94 νομίζω; Το '94.
- Σ.Ε. Λοιπόν.
- Ερ. Ενώ πριν είχε περισσότερα μαγαζιά;
- Σ.Ε. Ναι, πριν στο Ηράκλειο είχε περισσότερα.
- Σ.Ν. Πολύ περισσότερα.
- Σ.Ε. Τότε ... αρχίζει το Ηράκλειο ας πούμε και δεν συγκινείται και στην Αθήνα βλέπω μια στροφή στο «νεοκρητικό», που και το ύφος του είναι κάπως πιο, ας μου επιτραπεί ο όρος ... ελαφρύ, πώς να το πούμε; Δεν έχει τέλος πάντων τη βαρύτητα του Σκορδαλού ή του Μουντάκη ή του Μαρκογιάννη στα λαούτα, ή εντάξει ... ξέρουμε τους αντιπροσώπους. Και βλέπω και πολύ κόσμο από συναδέλφους νεότερους που αρχίζουν να το κυνηγούν αυτό το στυλ. Και λέω τι γίνεται τώρα; Και ένιωσα πολύ ... πολύ κακά σ' αυτό το ... σ' αυτή την πραγματικότητα.
- Ερ. Τα μαγαζιά άρχισαν ας πούμε να ... στα μαγαζιά άρχισε να διαφοροποιείται το κοινό; Να έρχονται μεγαλύτερες ηλικίες; Οι μικρότερες να φεύγουν να πηγαίνουν σε μουσικές σκηνές που ήταν τα «νεοκρητικά»; Ή απλά ... ;
- Σ.Ε. Όχι, στους ίδιους χώρους ...
- Ερ. Ο ίδιος κόσμος δηλαδή ...
- Σ.Ε. ... Ο ίδιος κόσμος σύχναζε στους χώρους και το ύφος αυτό ... εντάξει, στους ίδιους χώρους υπήρχε.
- Ερ. Και τα μαγαζιά ας πούμε άλλαξαν κάτι; Ας πούμε από οικογενειακά έγιναν πιο νυχτερινά;

- Σ.Ε. Όχι, όχι, όχι. Ένα μαγαζί δηλαδή μπορούσε να φιλοξενεί ένα λυράρη που ‘χε τριάντα χρόνια εμπειρία και καταξίωση και συγχρόνως να τον διαδέχεται ένας λυράρης ο οποίος δεν είχε καθόλου σχέση με το αυθεντικό και το γνήσιο, αμέσως. Λοιπόν, τώρα όσον αφορά αν έχει ξεπεραστεί, εγώ πιστεύω ότι αρχίζει σε πανελλήνια κλίμακα να το μυρίζονται το γνήσιο και να το θένε, έτσι έχω μία αίσθηση.
- Ερ. Υπάρχει δηλαδή πάλι στροφή προς το γνήσιο παραδοσιακό;
- Σ.Ε. Ναι, εγώ τουλάχιστον έτσι αισθάνομαι, δεν ξέρω Νεκτάριε αν συμφωνείς, αν έχεις την ίδια αίσθηση;
- Ερ. Εσείς όταν παίζετε, βλέπετε έτσι κάτω τον κόσμο ποιος είναι, να διασκεδάξει; Παίζετε διαφορετικά; Σας αρέσει ας πούμε να ‘χετε κόσμο από κάτω που να σας παρακολουθεί; Πώς είναι τα μαγαζιά σήμερα; Βλέπουμε τώρα μία τεράστια αίθουσα, έτσι; Που ίσως από ‘δω που καθόμαστε δεν φαίνεται ο λυράρης, ο λαουτιέρης;
- Σ.Ε. Ε, οπωσδήποτε άμα έχεις κοινό που σε παρακολουθεί σίγουρα παίζεις διαφορετικά. Που να σε παρακολουθεί και οπτικά, εν πάσει περιπτώσει να σε παρακολουθεί ακουστικά, αν δεν έχει οπτική γωνία, σε παρακολουθεί ακουστικά πάλι δέχεται τα συν. Εμείς πάντως διαφορετικά δεν παίζουμε, παίζουμε το ίδιο. Παλιότερα όμως θεωρώ ότι άκουγε ο κόσμος περισσότερο, είσαι πιο άνετος εδώ σε σχέση με παλιότερα. Τώρα νιώθω ότι θέλει να ... να ξεδώσει, να διασκεδάσει και να φύγει, αυτό νιώθω. Δημιουργείται δηλαδή μια ατμόσφαιρα διασκεδαστική ... τελείως ψιλο-μουρμουλούζικη που τ’ αρέσει αυτό. Τώρα μπορεί να έχει σχέση όμως και με τους άλλους ... και με τους άλλους χώρους διασκέδασης.
- Ερ. Πού νομίζετε ότι οφείλεται αυτό;
- Σ.Ε. Θεωρώ ότι επηρεάζουν οι άλλοι χώροι με τη διασκέδαση τους.
- Ερ. Εδώ στην Αθήνα ποια κρητικά μαγαζιά έχει; Είναι ο «Ομαλός», η «Κρήτη» ...
- Σ.Ε. Ο «Ομαλός», το «Κρήτη», το «Κονάκι», ο «Ζορμπάς», το «Κάστρο» στο Περιστέρι ... τι άλλο να πω τώρα; Μην τα ξεχάσω ...
- Ερ. Μαζεύουνε κόσμο αυτά τα μαγαζιά; Πώς δουλεύουνε, ας πούμε;

- Σ.Ε. Μαζεύουνε κόσμο συνήθως τα τριήμερα, τις καθημερινές μπορεί να φτάσουν λίγες παρέες, πέντε - έξι ... εννιά ...
- Ερ. Και το συγκρότημα, ας πούμε, πότε αρχίζει να παίζει; Ποια ώρα;
- Σ.Ε. Ε, συνήθως αρχίζουμε απ' την άφιξη της πρώτης παρέας ας πούμε.
- Ερ. Κι αρχίζετε με καδιστικά τραγούδια ή αρχίζετε ... μπορείτε να πείτε Ερωτόκριτο ή όχι;
- Σ.Ε. Ναι, βέβαια, ο Νεκτάριος θα πει Ερωτόκριτο για πρώτο τραγούδι.
- Ερ. Τι άλλο; Κοντυλιές;
- Σ.Ε. Ναι θα παίξομε σειρά από τα παλιά μετά ...
- Ερ. Ριζίτικα.
- Σ.Ε. Ναι και τραγούδια ακουστικά δηλαδή πριν ν' αρχίσει ο χορός, κάποια απαλά συρτά ...
- Ερ. Όταν λέτε απαλά;
- Σ.Ε. Ε, που να μην έχουνε ...
- Σ.Ν. Ένταση μεγάλη.
- Σ.Ε. ... ρυθμικά ...
- Ερ. Παραδείγματος χάριν. Μπορείτε να πείτε ένα;
- Σ.Ν. Ε, Σκορδαλό από ... έχει κάτι ωραία κομμάτια που 'χει γράψει ... Γιάντα ο αναστεναγμός, Ροδινό, Κλάδο ... έχει πολλά πράματα ...
- Σ.Ε. Έχει πολλά απ' αυτά τα κομμάτια.
- Ερ. Και μετά σιγά - σιγά;
- Σ.Ν. Ανεβαίνουμε.
- Ερ. Θα δείτε αν δέλει ο κόσμος να σηκωθεί να χορέψει; Θα παίζετε τα πιο ... ξεσηκωτικά;
- Σ.Ε. Ναι, ναι, τα πιο χορευτικά.
- Ερ. Κύριε Νεκτάριε, εσείς όταν αρχίσατε, ας πούμε, να εργάζεστε στα κέντρα μέχρι σήμερα. Βλέπετε κάποιες διαφορές; Έχει αλλάξει κάτι, ας πούμε στο τρόπο διασκέδασης; Απ' το '95 μέχρι τώρα, το 2005;
- Σ.Ν. Ε, συνέχεια αλλάζουν τα πράματα. Εγώ νομίζω ότι χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια από μέρος μας για να παρουσιάζεται η σωστή μουσική με το σωστό τρόπο, η δική μας. Δηλαδή παλιότερα, κατά τη γνώμη μου, το γλέντι ήτανε περισσότερο από τώρα ψυχαγωγία, με την έννοια της λέξης

‘αγωγή της ψυχής’ ρε παιδί μου, δηλαδή τώρα πάει πιο πολύ προς την εκτόνωση, μου φαίνεται. Δηλαδή εγώ πιστεύω ότι όταν είναι το μαγαζί γεμάτο, μπορεί να φύγουνε και μερικοί άνθρωποι και να μην ξέρουνε ποιο συγκρότημα έπαιζε.

Ερ. Έτσι, ε;

Σ.Ν. Ναι, δυστυχώς δηλαδή ... δεν είναι για όλους δηλαδή αυτό το πράγμα ... Υπάρχουν άνθρωποι που θέλουν ν’ ακούσουνε, θέλουν να, να, να ... φύγουνε γεμάτοι. Εγώ νομίζω ότι πρέπει να ‘ναι πιο ουσιαστικό και πιο ποιοτικό ακόμη το γλέντι απ’ ό,τι γίνεται.

Σ.Ε. Και μπορεί να ‘ναι.

Σ.Ν. Και μπορεί να ‘ναι. Εγώ πιστεύω ακράδαντα ότι η κρητική μουσική είναι βαθιά ποιοτική μουσική. Και αυτή είναι και η δυσκολία της κρητικής μουσικής, ότι δεν μπορεί ο άλλος με το που θα ‘ρθει σε επαφή μαζί της, να την καταλάβει, εκεί είναι όλη η δυσκολία της κρητικής μουσικής, ενώ το ‘light’ το νεοκρητικό ας πούμε, το καταλαβαίνει πολύ ευκολότερα ένα παιδί που έχει γεννηθεί στην Ελευσίνα ας πούμε, απ’ ό,τι την ‘original’ την κρητική μουσική που υπάρχει.

Ερ. Τι είναι αυτό το δύσκολο να την καταλάβει, τι πιστεύετε;

Σ.Ν. Ε, έχει κωδικούς η μουσική η δική μας, η οποία θέλει να τριφτείς πολύ μαζί της για να μπεις στο πετσί της.

Ερ. Εσείς πώς αισθάνεστε με την κατάσταση αυτή; Δηλαδή, είναι γεγονός ότι έμαθε ο κόσμος, εκτός Κρήτης την μουσική μας εξαιτίας ορισμένων παρεμβάσεων που γίνανε στην παράδοση, τις οποίες μπορεί να τις εγκρίνουμε, μπορεί και να μην τις εγκρίνουμε. Παραδείγματος χάριν, θα ήθελα να ρωτήσω, εσύ αν τις εγκρίνεις αυτές τις παρεμβάσεις; Δηλαδή το ότι για να τη μάθει ο κόσμος εκτός Κρήτης κάποιιοι ή συνθέτες ή άλλοι ... την παρουσίασαν, τη αλλοίωσαν και τα λοιπά και έρχονται εκ των υστέρων και σου λένε: «Μα, ναι, αν δεν γινόταν έτσι δεν θα τη μάθαινε ο κόσμος ... ».

Σ.Ν. Αυτοί ... συμπάθα με και επέτρεψε μου να σου πω ότι ξανοίξανε να κάνουν τη δουλειά τους.

- Ερ. Δηλαδή τελικά έχει ωφελήσει αυτό το πράγμα; Ποια είναι η γνώμη σου; Τι θα προτιμούσες;
- Σ.Ν. Να σου πω ... αυτοί οι οποίοι κάνανε ένα τραγούδι, ας πούμε κι ακούστηκε σ' όλη την Ελλάδα, πριν δέκα χρόνια. Τώρα ακούγεται;
- Ερ. Ή αυτοί που διασκεύαζαν ένα τραγούδι;
- Σ.Ν. Αυτοί που διασκεύαζαν, τώρα ακούγεται; Μετά από δέκα χρόνια;
- Ερ. Εγώ θέλω τη γνώμη σου.
- Σ.Ν. Ναι, αλλά εγώ σε ρωτώ: Αυτοί που κάνανε κάτι πριν δέκα χρόνια και ακούστηκε, έτσι; Τώρα ακούγεται αυτό το κομμάτι;
- Ερ. Εγώ επιμένω στην ερώτηση και θα σου πω μετά την απάντηση τη δική μου. Off the record. Δηλαδή, η ερώτηση είναι συγκεκριμένη. Εσύ τι προτιμάς, να μην είχε ακουστεί η μουσική μας και να παρέμενε σε μια ... ξέρω 'γω, ακτίνα και σ' ένα κοινό το οποίο να τα καταλάβαινε, όπως θέλεις εσύ να την καταλαβαίνει τη μουσική ή έτσι όπως γίνανε οι ενέργειες αυτές και την έμαθε όλος ο κόσμος; Τι θα προτιμούσες απ' τα δύο; Να μην τη ξέρει ο πολύς κόσμος ή ας τη ξέρει στραβά;
- Σ.Ν. Τώρα η ερώτηση που βάνεις είναι πολύ δύσκολη.
- Ερ. Εμ, εδώ θέλω απάντηση ...
- Σ.Ε. Και δεν έχει φανεί κι ακόμη το αποτέλεσμα. Δεν έχει φανεί.
- Ερ. Μέχρι τώρα, λέμε, έτσι όπως είναι τα πράγματα.
- Σ.Ε. Αν κρίνω από τους επαγγελματικούς χώρους που ξέρω για το τι γίνεται ...
- Σ.Ν. Ναι, έχει δίκιο ο Μανόλης δεν έχει ακόμη φανεί το καλό και το γνήσιο.
- Σ.Ε. Ερχότανε, ερχότανε από τη Στερεά Ελλάδα, ερχότανε και από την Ήπειρο και τους άρεσε αυτό το τραγούδι να τ' ακούσουν.
- Σ.Ν. Εξαναρχόταν όμως; Έμπαινε στο βάθος της μουσικής; Εκεί είναι το ερώτημα.
- Σ.Ε. Δεν ξέρω αν η διασκευή που είχε δημιουργηθεί τότε, δεν είχε βάθος ούτως ώστε να τους κρατήσει και μέχρι τώρα αλλά τότε ερχόταν ο κόσμος. Τώρα ο γνήσιος στη Μαδάρα, ας πούμε, που άκουγε το ριζίτικο διασκευασμένο μπορεί να γύριζαν τα άντερα του ανάποδα, που λένε. Δεν είμαι σε θέση να πω ποιο είναι το καλύτερο, για τη γνησιότητα, σίγουρα το καλύτερο είναι

- το ανάθευτο, έτσι; Το γνήσιο. Αυτό δηλαδή που έφταξε στην Αθήνα όπως στον τόπο που έχει δημιουργηθεί. Αυτό είναι το καλύτερο.
- Σ.Ν. Εμένα πάντως πιο φυσιολογικό μου φαίνεται οι άνθρωποι να πηγαίνουν να γνωρίζουν τη μουσική τη γνήσια απ' ό,τι να εκποιείς το προϊόν και να το πουλεις.
- Σ.Ε. Εγώ δεν μπορώ να δω ακόμη αν ... Αν ...
- Ερ. Ναι.
- Σ.Ν. Αν και πιστεύω ότι ένας ο οποίος θα ακούσει ένα τραγούδι και θα πει: «Α, αυτό είναι κρητική μουσική, ωραία!» το εκτιμά το τραγούδι. Προχωράει εις βάθος να μάθει και την άλλη κρητική μουσική ή μένει μόνο εκεί και σιγά - σιγά δεν το ξανακούει;
- Σ.Ε. Εμάς μας εβοήθησε αυτή η περίπτωση. Αν θέλετε να πείτε ...
- Ερ. Επαγγελματικά;
- Σ.Ε. ... για τα ριζίτικα, όχι. Αν θέλετε να πείτε για τα ριζίτικα ...
- Ερ. Ναι.
- Σ.Ε. Θέλετε να πείτε για τα ριζίτικα;
- Ερ. Δηλαδή ...
- Σ.Ε. Ένα ριζίτικο που ... διασκευάστηκε ...
- Ερ. Ναι, ναι, ναι κατάλαβα. Ναι.
- Σ.Ε. Εμάς σαν οργανοπαίχτες μας εβοήθησε ... να μπούμε σε βάθος του ριζίτικου. Ήτανε μία ... μία πρόσβαση θεωρώ. Αλλά όμως δεν ξέρω αν θα 'μπαινα πιο βαθιά και πιο νωρίς αν άκουγα το γνήσιο. Αυτό δεν το ξέρω.
- Ερ. Αυτές τις μέρες, αυτές τις μέρες υπάρχει ένα τραγούδι με βάση την κρητική σούστα το οποίο θα παρουσιαστεί στη Eurovision και διαφημίζεται έτσι. Αν δεν το άκουσες ...
- Σ.Ν. Ναι, το άκουσα.
- Σ.Ε. Εγώ δεν το άκουσα.
- Ερ. Λοιπόν. Εσύ, αν είχες τη δύναμη δηλαδή κι αν υπήρχε μηχανισμός τι θα έκανες; Θα το 'κοβες;
- Σ.Ν. Άμα γραφτεί η σούστα σωστά ...
- Ερ. Όχι, δεν είναι αυτό. Είναι ένα τραγούδι το οποίο έχει βάση τη ... μουσική αυτή. Αλλά το θέμα είναι ότι θ' ακούσει ο κόσμος ότι υπάρχει κρητική

- σούστα, ότι υπάρχει λύρα κρητική που δεν τη ξέρουμε ακόμα και στην Ευρώπη.
- Σ.Ν. Εντάξει, το να ακουστεί ότι υπάρχει σούστα στην Κρήτη καλό είναι, από ‘κει κι ύστερα άμα είναι πάλι ...
- Ερ. Τι θα ‘κανες, τι θα αποφάσιζες; Εγώ θέλω να μου πεις.
- Σ.Ν. Εγώ ήθελα να ακουστεί η σούστα η κρητική σωστά, αυτό ήθελα.
- Ερ. Δεν μου απαντάς.
(Γελάει)
- Σ.Ν. Ό,τι λέω ... είναι αυτό που σου λέω, αυτή είναι η απάντηση, γιατρέ.
- Σ.Ε. Αυτό όμως που συμβαίνει στη σούστα ή στα τραγούδια που λέμε πριν έχει συμβεί και σ’ εμάς τους ίδιους.
- Ερ. Έχει συμβεί παντού. Έχει συμβεί στο χορό, με τον τρόπο που χορεύουμε ...
- Σ.Ε. Μα και σε εμάς τους ίδιους.
- Ερ. Ναι.
- Σ.Ε. ... προκειμένου να φύγουμε από τα χωριά και να ζήσουμε μια καλύτερη ζωή μπορεί να έχουμε περάσει τα πάνδεινα ας πούμε στην Αθήνα, για το καλύτερο. Και σ’ εμάς έχει συμβεί αυτό και δεν ξέρουμε ακόμη αν είναι καλό που συνέβη ή θα ήταν καλύτερο να μην συνέβαινε. Εγώ δεν έχω να δώσω απάντηση.
- Ερ. Μάλιστα.
- Ερ. Κύριε Νεκτάριε, εσείς όταν ήσαστε σε κέφι ας πούμε, τι σκοπούς παίζετε; Να περάσουμε λίγο στο ρεπερτόριο.
- Σ.Ν. Όταν είμαι σε κέφι ... εξαρτάται από το μέρος που παίζω, από τα μηνύματα που παίρνω από ανθρώπους που ‘ναι στο γλέντι ...
- Ερ. Ας πούμε ένα παράδειγμα. Είπατε προηγουμένως πως αυτά είναι πεντοζαλάκια είναι κάτι μεταξύ σιγανού και πεντοζάλη, ας πούμε, αυτός ο όρος ισχύει και στους άλλους Ρεθυμνιώτες; Είναι κάτι δηλαδή κάτι που το ‘χετε καταλάβει εσείς ότι το λένε;
- Σ.Ν. Όχι αυτό είναι ...
- Ερ. Σας αρέσει εσάς να το ονομάζετε έτσι εκεί;
- Σ.Ν. Είναι χαρακτηριστικό της περιοχής του Μυλοποτάμου και όχι του ορεινού Μυλοποτάμου, μέσα και κάτω Μυλοποτάμου.

- Ερ. Ο όρος «πεντοζαλάκια»;
- Σ.Ν. Το στυλ παιχνιδιού ... το παίζαν οι παλιότεροι λυράρηδες δηλαδή ...
- Ερ. Έχω ακούσει ότι ... υπάρχουνε αϊθασιλιώτικα πεντοζαλάκια;
- Σ.Ν. Ναι υπάρχουν, το 'χει γράψει ο Σκορδαλός.
- Σ.Ε. Και αμαριώτικα.
- Σ.Ν. Και αμαριώτικα υπάρχουν ... αυτά είναι τα μυλοποταμίτικα πεντοζαλάκια. Κατάλαβες; Τα συνήδιζε ο Μουντάκης, ο οποίος και στην Αλφά είχανε έναν λυράρη τον Καφάτο, ο οποίος τα 'παιζε καταπληκτικά. Πιο παλιός από τον Μουντάκη.
- Ερ. Εσάς σας αρέσει να παίζετε έτσι τέτοιους σκοπούς, να παίζετε τραγουδιστικές κοντυλιές; Τι παίζετε;
- Σ.Ν. Εμένα μ' αρέσει όλη η κρητική μουσική. Όλη η κρητική μουσική μου αρέσει.
- Ερ. Στον κόσμο τι νομίζετε ότι αρέσει περισσότερο;
- Σ.Ν. Ε, τώρα τελευταία νομίζω ότι ... στον πολύ τον κόσμο, για τον πολύ κόσμο μιλάμε οι μαντινάδες. Δηλαδή ο στίχος.
- Ερ. Είτε είναι σε συρτό είτε είναι σε κοντυλιές;
- Σ.Ν. Κυρίως σε κοντυλιές.
- Ερ. Όταν είσαι μόνος σου με μία καλή παρέα, τι σ' αρέσει να παίζεις;
- Σ.Ν. Όταν είμαι μόνος μου, τελείως μόνος μου δεν παίζω τίποτε συγκεκριμένο.
- Ερ. Σε ιδιωτική, σε ιδιωτική διασκέδαση θέλω να πω.
- Σ.Ν. Εμένα μ' αρέσουνε έτσι λίγο παραπάνω τα συρτά να τα παίζω. Αλλά και οι κοντυλιές μου αρέσουνε. Τώρα ...
- Ερ. Τι έκανε ο Μουντάκης, ο Σκορδαλός και μείνανε; Τι νομίζετε ότι πρέπει να κάνει, ας πούμε ένας λυράρης σήμερα για να μείνει στην ιστορία; Να λένε α ...
- Σ.Ν. Αυτό που πρέπει να κάνει ο κάθε ένας από εμάς είναι να ψάξει τον εαυτό του, τίποτε άλλο και ό,τι είναι να γίνει, θα γίνει. Να ψάξει τον εαυτό του και ό,τι έχει να το βγάλει.
- Ερ. Τι έκανε ας πούμε ο Σκορδαλός και λέτε «να ... συρτά του Σκορδαλού»;

- Σ.Ν. Ο Σκορδαλός μ ... τι έκανε; Επανάσταση έκανε! Μεγάλη επανάσταση, καταρχήν βγήκε μεταξύ Ροδινού, να πούμε και Λαγού την εποχή που στο Ρέθυμνο αυτοί οι δύο ... ήτανε τεράστιοι, «συμπληγάδες»! Και βγήκε αυτός με ένα δικό του, στην αρχή φιλομιμούταν, κατά τη γνώμη μου το Σκορδαλό, μετά ... το Ροδινό, μετά απόκτησε το δικό του στυλ και έγραψε κομμάτια, έδωσε ένα φοβερό ρυθμό στα συρτά, τουλάχιστον, έδωσε ένα ερωτικό ύφος, άκρα ερωτικό ύφος στο παίξιμό του, αφαίρεσε πολλά περιττά στοιχεία στις μελωδίες κι έβγαλε μόνο ουσία κι όσον αφορά το τραγούδι, κορυφαίος τραγουδιστής.
- Ερ. Ο Μουντάκης;
- Σ.Ν. Κατά τη γνώμη μου. Πάντα. Γιατί κουνάς το χέρι γιατρέ;
- Ερ. Τώρα είσαι μεγάλος, μ' αυτό που είπες το τελευταίο.
- Σ.Ν. Αυτό είναι ... ηλίου φαεινότερο.
- Ερ. Ο Μουντάκης τι έκανε και έμεινε;
- Σ.Ν. Ο Μουντάκης εμελέτησε πολύ, κατά τη γνώμη μου.
- Ερ. Τι θα πει «μελέτησε»;
- Σ.Ν. Χαρισματικός βέβαια αλλά μελέτησε σε όλα τα επίπεδα, μελέτησε, αυτό. Μελέτησε πολύ. Δούλεψε πολύ ο Μουντάκης, σκέφτηκε πολύ.
- Σ.Ε. Εδούλεψε.
- Ερ. Ο Σκορδαλός δεν δούλεψε;
- Σ.Ν. Ε, τώρα μη μου βάζεις να πω πράγματα ... κι δύο οι ανδρώποι τώρα εγώ να κάθομαι τώρα ... ως 'αμωράκος' να μιλεί, να πούμε για το Σκορδαλό και το Μουντάκη πάει άσκημα ρε γαμώτο ...
- Ερ. Όχι δεν είναι, δεν είναι ...
- Ερ. Γιατί ας πούμε για το Σκορδαλό λέτε ότι έδωσε ρυθμό στη μουσική, έκανε το ένα έκανε το άλλο ... και για το Μουντάκη λέτε εμελέτησε πολύ;
- Σ.Ν. Εμελέτησε πολύ ο άνθρωπος.
- Ερ. Δηλαδή πιστεύεις ότι αυτός χρειαζότανε να βάλει ένα σύστημα να μελετήσει ενώ άλλος δεν είχε αυτή την ανάγκη; Αυτή είναι η ερώτηση.
- Σ.Ν. Όχι. Καταρχήν ... καταρχήν δεν λέω ότι αυτός ήταν πιο καλός απ' τον άλλο ...
- Ερ. Όχι, όχι, όχι. Για όνομα του Θεού.

- Σ.Ν. ... έτσι; Σε καμία περίπτωση. Ήτανε δύο πανεπιστήμια ξεχωριστά όπως ήταν και ο Λεωνίδας ο Κλάδος, άλλο πανεπιστήμιο κατά τη γνώμη μου, ο οποίος εμάζεψε πολλές σχολές μαζί και έκαμε ένα πανεπιστήμιο. Δεν ξέρω αν με καταλαβαίνεις αυτό που σου λέω ... ήτανε ανδρώποι ήταν ... δεν ξέρω, ήτανε μεγάλοι από τη φύση των αλλά τους βοήθησε και η εποχή ρε παιδί μου. Τους βοήθησε γιατί οι ανδρώποι τότε μου φαίνεται ότι ενδιαφερόταν πιο πολύ για την καλή μουσική, απ' ό,τι τώρα. Μακάρι να κάνω λάθος δηλαδή.
- Ερ. Μάλιστα. Είναι πιο μακρόσυρτες οι μελωδίες του Μουντάκη, είναι πιο αργές, πιο μελωδικές; Τι έχουν; Δηλαδή έτσι... αν μπορούσαμε, να της δώσουμε δύο - τρία χαρακτηριστικά, ε, κύριε Μανώλη;
- Σ.Ε. Πιο κεντρίδια, πιο δεξιοτεχνικές, πιο πολλά ποικίλματα, ενώ του Σκορδαλού είναι λιτές και κατευθείαν στην ουσία, αυτό. Για τη μελέτη που λείει ο Νεκτάριος για τον Μουντάκη, πιθανότατα είναι και αναγκαιότητα, γιατί από ... πηγές και συγκεκριμένα απ' τον Γκόγκα, είχε πει ότι ο Μουντάκης έπαιζε σαν τον Σκορδαλό. Και ξαφνικά προέκυψε η αναγκαιότητα για να ξεφύγει από το δρόμο του Σκορδαλού. Οπότε που δε' να πάει; Θα 'πρεπε να δημιουργήσει ένα διαφορετικό ύφος και στυλ, έτσι δεν είναι;
- Ερ. Αναγκαιότητα, δηλαδή, γιατί;
- Σ.Ε. Να ξεχωρίσει.
- Ερ. Για να ξεχωρίσει.
- Σ.Ε. Ναι. Γιατί ο Σκορδαλός συνεχίζει το αγιοβασιλιώτικο στυλ, έτσι δεν είναι; Που τα συρτά είναι μπόλικά, υπάρχουνε ... προγενέστεροι όπως είναι ο Καλογριδής, Μαρκογιώργης, υπάρχουνε δηλαδή οι παραδοσιακοί ...
- Σ.Ν. Καλοί λυράρηδες, μεγάλοι λυράρηδες ...
- Σ.Ε. ... και τη συνεχίζουνε.
- Ερ. Ξέρω ότι ο Σκορδαλός είχε γνώσεις βυζαντινής μουσικής, ήταν ψάλτης.
- Σ.Ε. Ναι, κι εγώ το 'χω ακούσει.
- Ερ. Έχετε σκεφτεί αν έπαιξε κάποιο ρόλο αυτό;
- Σ.Ν. Εγώ πιστεύω ότι ήταν ... ότι φυσικό χάρισμα ήτανε.
- Ερ. Ότι δεν έπαιξε ρόλο δηλαδή ...

- Σ.Ν. Τρομερό ένστικτο. Τρομερές ισορροπίες μέσα του.
- Ερ. Τι πρέπει λοιπόν να κάνει ο Νεκτάριος Σαμόλης τώρα, για να μείνει στην ιστορία όπως έμεινε ας πούμε ο Ροδινός; Ή έμεινε ο Σκορδαλός;
- Σ.Ν. Ε, δεν βοηθάει καταρχήν η εποχή, δεν ξέρουμε αν έχουμε κι εμείς τέτοια δυναμική, να πούμε ... ο χρόνος θα δείξει, μην αγχωνόμαστε χωρίς λόγο.
- Ερ. Το να βγάλετε δικά σας συρτά, δικούς σας σκοπούς είναι ένας παράγοντας;
- Σ.Ν. Βασικό πράγμα είναι, βασικό πράγμα είναι, βασικό πράγμα είναι! Δηλαδή για σκέψου τώρα ένα Σκορδαλό ας πούμε χωρίς το Μόνο εκείνος π' αγαπά, χωρίς τον Άνεμο, χωρίς το Σ' ένα βαθύ ψηλό γκρεμό, Ωσπου να ζει ο άνθρωπος ... τι θα 'τανε; Αυτό που χαρακτηρίζει κάποιον είναι η δημιουργία του. Για σκέψου τον Μουντάκη χωρίς Στο στάδιο που μ' έφερες, ας πούμε ... Έτσι δεν είναι; Χωρίς τα «Αργαλειό», χωρίς αυτά τα σπουδαία έργα που έχει κάμει; Τι θα ήταν; Αν ήταν καλός παίχτης, εντάξει, θα τότε θυμούντανε η εποχή του. Αυτό που μένει είναι το τι δημιουργείς.
- Ερ. Μόνο μουσική ή και στίχο;
- Σ.Ν. Άμα μπορείς να γράφεις και στίχο, ακόμα καλύτερα.
- Ερ. Μπορείτε να βγάλετε ας πούμε το στίχο απ' το Μόνο εκείνος π' αγαπά και να βάλετε όταν το παίζετε άλλη;
- Σ.Ν. Συνήθως αυτοί τα 'χανε ψάξει πολύ κι είναι αποτυχημένα αυτά τα ... τα σενάρια, αποτυχημένα. Δηλαδή τι θα πεις; Το Χαράμι σου του Μουντάκη άμα δεν πεις την μαντινάδα, τι άλλη μαντινάδα να βάλεις; Χάνει το κομμάτι. Έτσι δεν είναι;
- Σ.Ε. Είναι πολλοί σκοποί που έχουν χαρακτηριστεί μέσα απ' το στίχο.
- Σ.Ν. Κατά ... κατά ενενήντα τις εκατό όταν αλλάξεις το ... τη μαντινάδα, θα ... δεν ξέρω τώρα ... εγώ μπορεί να τα 'χω και μέσα μου έτσι.
- Ερ. Εσείς βγάζετε δικούς σας σκοπούς. Βγάζετε συρτά, βγάζετε και κοντυλιές;
- Σ.Ν. Ε, προσπαθούμε εκεί πέρα. Ναι, ναι. Θεωρώ ότι είναι δικές μου εγώ. Ε ... μαντινάδες δεν έχω κάνει δυστυχώς ... τουλάχιστον μέχρι τώρα δεν έχω βγάλει.
- Ερ. Αυτές που ακούσαμε ήτανε;

- Σ.Ν. Ήτανε μερικών φίλων μου, του Λευτέρη του Μιχελάκη, του Γιάννη του Αεράκη, του μπάρμπα μου του Δημήτρη του Σαμόλη ...
- Ερ. Ο στίχος εμπορεύεται σήμερα; Δηλαδή είναι εμπορεύσιμος;
- Σ.Ν. Είναι πιο εμπορεύσιμος ο στίχος.
- Σ.Ε. Τι εννοείτε; Αν πληρώνεται ο στιχουργός;
- Ερ. Ναι.
- Σ.Ν. Αυτό εννοείς; Όχι. Από την ΑΕΠΙ μόνο, ΑΕΠΙ. Εγώ νόμιζα ότι ... όσον αφορά την εμπορικότητα αν είναι πιο εμπορικός ο στίχος ή η μουσική, πιο εμπορική η μουσική ή ο στίχος, σαφώς ο στίχος είναι πιο εμπορικός γιατί τον καταλαβαίνουν και πιο πολύ οι άνθρωποι, πιο εύκολα τον καταλαβαίνουν.
- Ερ. Είναι κατευθυνόμενος ο στίχος; Δηλαδή εσύ αν θες να κυκλοφορήσεις τώρα ένα συρτό, με τι κριτήρια θα ψάξεις;
- Σ.Ν. Να μ' αρέσει μένα.
- Ερ. Να σ' αρέσει εσένα. Δεν θα σκεφτείς δηλαδή ότι αυτή η λέξη, αυτή η φράση ...
- Σ.Ν. Καλό είναι να είναι και κάτι το ... ας πούμε ... Εγώ πιστεύω ότι παντρεύεται η ποιότητα με την εμπορικότητα.
- Ερ. Έχεις πει ποτέ σε κάποιον να σου γράψει στίχους κατά παραγγελία;
- Σ.Ν. Όχι, δεν το 'χω πει αυτό. Δεν το 'χω πει. Αλλά αυτό που λένε ...
- Ερ. Υπάρχουν άλλοι καλλιτέχνες που το λένε;
- Σ.Ν. Δεν ξέρω εγώ τι κάνουνε.
- Ερ. Δεν ξέρεις. Ή στιχουργοί που να γράφουνε κατά παραγγελία, ξέρεις;
- Σ.Ν. Ούτε αυτό το ξέρω. Εγώ συνήθως ή από μια μαντινάδα προσπαθώ να βγάλω ένα σκοπό ή όταν βγάλω σκοπό ψάχνω μετά μαντινάδα να ταιριάζει. Αυτό κάνω.
- Ερ. Ναι. Πρώτα τη μουσική ... βγάζεις πρώτα τη μουσική δηλαδή ...
- Σ.Ν. Συνήθως πρώτα τη μουσική βγάζω.
- Ερ. Ένα συρτό τι πρέπει να έχει; Δηλαδή πείτε ότι εγώ είμαι ένα παιδί, ας πούμε, απ' τη Χίο και πρέπει να μου εξηγήσετε ένα συρτό Κρητικό, από τι αποτελείται.
- Σ.Ν. Ορθολογικά δηλαδή;

- Ερ. Ναι. Πείτε ότι δεν έχω ιδέα, ότι δεν έχω ξανακούσει στη ζωή μου ένα συρτό.
- Σ.Ν. Συνήθως ένας ο οποίος δεν είναι από την Κρήτη, ακούει ... καταλαβαίνει πολύ δύσκολα ένα συρτό. Πολύ ευκολότερα καταλαβαίνει ένα τραγούδι απ' ό,τι ένα συρτό.
- Ερ. Έχει ας πούμε γυρίσματα; Τι έχει;
- Σ.Ν. Έχει, το κάθε συρτό αποτελείται από δύο ή τρία γυρίσματα ...
- Ερ. Είναι στάνταρ αυτό;
- Σ.Ν. Όχι δεν είναι.
- Ερ. Το ελάχιστο ποιο είναι;
- Σ.Ε. Το ελάχιστο είναι δυο μελωδίες ...
- Σ.Ν. Δυο μελωδίες.
- Σ.Ε. ... τ ο ελάχιστο και πρώτο και δεύτερο γύρισμα. Ε ... παλιότερα ήτανε πάντα τέσσερα τα γυρίσματα, τέσσερις μελωδίες δηλαδή. Τώρα ... μπορεί να 'ναι δύο ... και δύο μαντινάδες.
- Ερ. Όπου ο στίχος πώς κολλάει;
- Σ.Ε. Δηλαδή, τέσσερα γυρίσματα, τα δυο πρώτα στην πρώτη μαντινάδα και τα δύο δεύτερα στη δεύτερη μαντινάδα. Τώρα μπορεί να βάλεις δύο γυρίσματα με δύο μαντινάδες.
- Ερ. Υπάρχουν συρτά με ένα γύρισμα;
- Σ.Ε. Όχι, εγώ δεν ξέρω κανένα ...
- Σ.Ν. Αποκόρωνας.
- Ερ. Ποιο;
- Σ.Ν. Ο Αποκόρωνας, αποτελείται από ένα γύρισμα. Ο οποίος ...
- Ερ. Θες να μας το τραγουδήσεις λίγο;
- Σ.Ν. Να το παίξω;
- Ερ. Ναι, να το παίζεις ...
- Σ.Ν. Ο οποίος γίνεται μια παραλλαγή στο Λα ή στο Σολ, ας πούμε, εξαρτάται από πού το παίζεις, αυτό δηλαδή ...
(Εξηγεί με τη λύρα)
... ένα γύρισμα.
(Συνεχίζοντας να εξηγεί με τη λύρα)

... και το πας μετά στον ...

(Παίζει λύρα)

... αυτό που κάνει τη διαφοροποίηση, τώρα αν θεωρηθεί δεύτερο γύρισμα αυτό ή καμιά φορά ...

(Παίζει λύρα)

... και ξανάπαι όμως ...

Ερ. Την μαντινάδα την λες στο πρώτο γύρισμα όλη;

Σ.Ν. Όχι, όχι. Λες το ένα τέταρτο της μαντινάδας, βγαίνεις σε μία νότα και λες το υπόλοιπο, μπορεί να θεωρηθεί δηλαδή ότι ούτε αυτός είναι μοναχός.

Ερ. Κουρδίζετε διαφορετικά τη λύρα σας; Τώρα την έχετε, ας πούμε, μ' αυτό το κούρδισμα, κάνετε κανένα άλλο κούρδισμα;

Σ.Ν. Παλιότερα κουρδίζανε πολύ ψηλά, παλιότερα και ήτανε και κάπως πιο ... έσφιγγε το όργανο πιο καλά και ήταν και το χρώμα έτσι πιο ... εμένα προσωπικά μου άρεσε λίγο καλύτερα, αλλά το διαπασών νομίζω ότι είναι η καλύτερη λύση γιατί άμα παίζεις και πολλά βράδια δεν μπορείς να τραγουδήσεις πιο ψηλά, ας πούμε.

Ερ. Αλλά πάλι ήταν οι ίδιες νότες.

Σ.Ε. Παλαιότερα όμως μου φαίνεται τραγουδούσαν και ψηλότερα ...

Σ.Ν. Πολύ ψηλότερα. Δηλαδή και μια και δυο νότες παραπάνω απ' το διαπασών τραγουδούσανε.

Σ.Ε. Και επειδή παίζανε και σκέτα, έπρεπε να 'ναι και ψηλό το όργανο, ν' ακούγεται το όργανο, ν' ακούγεται κι ο τραγουδιστής.

Ερ. Αλλά αυτή η σχέση Λα - Ρε - Σολ, ας πούμε, αλλάζει; Γίνεται Λα - Ρε - Λα;

Σ.Ν. Όχι, όχι εμείς εδώ ... εγώ τουλάχιστον δεν το έχω κάνει καμιά φορά. Τώρα ...

Ερ. Ποιες τεχνικές, έτσι, έχετε; Ακούσαμε τον Μαλεβιζώτη και κάνατε σαν να κελαηδάει το πουλάκι.

Σ.Ν. Τεχνικές έχει η λύρα, πολλές. Έχει ανάλογα με τα ... σε κάθε διαμέρισμα της Κρήτης παίζανε διαφορετικά, το δοξάρι ...

Ερ. Εσείς τι κάνετε;

- Σ.Ν. Εγώ προσπαθώ να μελετήσω τεχνοτροπίες όλης της Κρήτης. Δηλαδή, βιολί παίζει ο κισσαμίτης, βιολί παίζει ο στειακός, άλλη τεχνοτροπία εντελώς έχει ο ένας, άλλη ο άλλος. Λύρα παίζει ένας, ας πούμε, στο Ρέθυμνο αλλά ... η τεχνοτροπία του μεσσαρίτη και του ρεθυμνιώτη είναι εντελώς διαφορετική.
- Ερ. Πάντως, αν θέλαμε, έτσι να βρούμε, ένα, δύο, τρία, ας πούμε, κάνετε κελαηδίσματα; Κάνετε τα πουλάκια;
- Σ.Ν. Ε, τώρα τα πουλάκια δεν ξέρω αν τα κάνω ... ό,τι μπορώ κάνω εκεί πέρα.
- Ερ. Παίζετε διπλόχορδα;
- Σ.Ν. Ε, όλα αυτά είναι με δύο χορδές με ...
- Σ.Ε. Ε, τα πουλάκια δεν μπορούμε να πούμε ότι είναι...
- Σ.Ν. Ε, τώρα αυτό δεν είναι και τίποτα το ιδιαίτερο... πιο πολύ επίδειξη είναι ότι ... εντάξει, δεξιοτεχνίας, δεν είναι ουσιαστικά δηλαδή τίποτα.
- Σ.Ε. Διπλόχορδα, συγγνώμη που ... , διπλόχορδα πολλές φορές παίζει ...
- Ερ. Έχει και κοντυλιές που παίζετε διπλόχορδα;
- Σ.Ε. Ναι, ναι.
- Σ.Ν. Ναι, κοίταξε η λύρα παίζεται έτσι ας πούμε δηλαδή, πολλά πράγματα, κάνεις αυτό το πράγμα.
- Σ.Ε. Παίξε κοντυλιές από Λα που συνηχεί και η Ρε μαζί.
- Σ.Ν. (Παίζει με τη λύρα κοντυλιές από Λα που συνηχεί και η Ρε χορδή μαζί)
Επίτηδες δηλαδή, παίζουν όλες οι χορδές μαζί.
- Ερ. Τη μίμηση του οργάνου, ας πούμε της ασκομαντούρας;
- Σ.Ν. Ε, άλλο πάλι είναι αυτό.
- Ερ. Έχει ειδικά γυρίσματα;
- Σ.Ν. Ναι. Ε, όσο μπορεί πάλι μία λύρα να μιμηθεί την ασκομαντούρα ή το σφυρογάμπιολο.
- Ερ. Και τα βάζετε πάλι στο τέλος σε κοντυλιές ας πούμε; Όταν παίζετε από Λα;
- Σ.Ν. Ή από κοντυλιές ή μαλεβι ... δεν έχει, απ' όπου να 'ναι, συνήθως τη παίζουμε μετά από κοντυλιές ή από μαλεβιζώτη.
- Ερ. Ταξίμια;
- Σ.Ν. Έ, ταξίμια δεν νομίζω ταξίμια ...

- Ερ. Δεν νομίζεις ταξίμια.
- Σ.Ν. Το ταξίμι τώρα είναι ... καινούριο φρούτο νομίζω για την Κρήτη, ε; Ή κάνω λάθος Μανόλη; Με την έννοια του ταξιμιού.
- Ερ. Εσύ νιώθεις ας πούμε την ανάγκη ... σ' αρέσει δηλαδή να βάλεις ταξίμι;
- Σ.Ν. Πολλές φορές νιώθω την ανάγκη, έτσι να παίξω πριν παίξω ένα συρτό ... όχι ταξίμι, εισαγωγή θα την έλεγα εγώ, έτσι λίγο να παίξω να ... Δεν είναι με την έννοια του ταξιμιού, ας πούμε.
- Σ.Ε. Ναι, εισαγωγές είναι, δεν είναι ταξίμια με την έννοια του Ανατολίτικου, είναι εισαγωγές.
- Ερ. Εννοείς σύντομο. Δεν σ' αρέσει, έτσι να το τραβάς;
- Σ.Ν. Ναι, έτσι. Και άλλο πάλι είδος ... αν το πούμε ταξίμι, άλλο είδος ταξιμιού κάνουμε εμείς, δεν έχει ας πούμε αυτή την ... πώς να την πω τώρα; ... Που χρησιμοποιούνε στην Ανατολή. Είναι πιο ...
- Σ.Ε. Ανατολίτικο ταξίμι, αυτό το ύφος ... πιο πολύ εισαγωγές μπορούμε να πούμε.
- Σ.Ν. Ναι.
- Ερ. Πόσες λύρες έχετε μαζί σας όταν παίζετε έτσι σε γλέντια; Ή σε μαγαζιά;
- Σ.Ν. Ε, τουλάχιστον δυο.
- Ερ. Δυο.
- Σ.Ν. Στο σπίτι τώρα ...
- Ερ. Σας έχει τύχει να σπάσει καμιά;
- Σ.Ν. Ε, όχι θα ... σε περίπτωση που πάθει τίποτα αυτή η λύρα.
- Ερ. Τι μπορεί να πάθει ας πούμε;
- Σ.Ν. Να σπάσει καμια χορδή, ή να τη σπάσει κανείς πρέπει να βρούμε άλλη λύρα, γι' αυτό μόνο ή θα τη σπάσω εγώ καμιά φορά.
- Ερ. Εσείς πόσα λαούτα παίρνετε κύριε Μανόλη;
- Σ.Ε. Εγώ το μόνο που έχω ...
- Σ.Ν. Στο σπίτι μη ρωτήσεις τι έχουμε ο καθένας όμως, ε;
- Ερ. Πόσες λύρες μπορεί να έχετε;
- Σ.Ν. Εγώ πρέπει να έχω περάσει τις δέκα τώρα.
- Ερ. Τις παραγγέλνετε και σας τις φτιάχνουνε ή ξέρετε ότι θα πάω ας πούμε στου Κεραμιανάκη π.χ. και θα πάρω;

- Σ.Ε. Ε, κι έτσι κι αλλιώς.
- Ερ. Κι έτσι κι αλλιώς. Εσείς, τα λαούτα σας;
- Σ.Ε. Εγώ όποτε παραγγέλνω λαούτο, δε μου βγαίνει και τώρα σκέφτομαι ότι μόλις βρω κανένα θα το τιμπήσω. Είναι η καλύτερη περίπτωση.
- Ερ. Ναι. Δισκογραφικά; Πόσους δίσκους έχετε κάνει κύριε Νεκτάρη;
- Σ.Ν. Τέσσερις.
- Ερ. Τέσσερις. Θέλετε να μας πείτε τους τίτλους και τις χρονιές;
- Σ.Ν. Ε, δεν θυμούμαι τις χρονιές τώρα. «Ταίρι τ' ανέμου», «Τα μερακλίδικα», «Στου φεγγαριού τη λάμψη» και «Στης λύρας τα γυρίσματα».
- Ερ. Εσείς κύριε Μανόλη;
- Σ.Ε. Εγώ έχω συμμετοχές.
- Σ.Ν. Σε τρεις. Τους τρεις έχουμε γράψει εμείς με το Μανόλη.
- Σ.Ε. Με το Νεκτάρη έχω κάνει τρεις δίσκους, παλιότερα όμως ... τώρα θα είναι καμιά τριανταριά συμμετοχές.
- Σ.Ν. Είναι και παλιός ο Μανόλης.
(Γελάνε)
- Ερ. Και σ' αυτούς τους δίσκους βάζετε δικά σας; Βάζετε και παραδοσιακά; Τι βάζετε;
- Σ.Ν. Οι δύο δίσκοι είναι με δικά μου κομμάτια, οι άλλοι δυο είναι με κυρίως παραδοσιακά και μερικά δικά μου.
- Ερ. Εσείς βγάζετε κύριε Μανόλη σκοπούς;
- Σ.Ε. Εγώ έχω το εξής κακό ... ότι βγάζω αλλά δεν μπορώ να ξεκαθαρίσω τίποτα.
- Ερ. Δηλαδή δεν θυμάστε, τι έχετε παίξει; Τι έχετε βγάλει;
- Σ.Ε. Ναι, ναι μέσα από αυτό το συνονθύλευμα που βγήκε δεν μπορώ να ξεκαθαρίσω κάποια πράγματα, αυτό κι αυτό θα τα ταιριάξω να κάνω ένα σκοπό, να μείνει.
- Σ.Ν. Μάλλον δεν κάθεται όσο πρέπει.
- Σ.Ε. Μπορεί και να 'ναι αυτό αλλά ... έχω μερικά. Δεν τα 'χω γράψει ακόμη. Ή μπορεί να μη μ' αρέσει κιόλας και να λέω άστο, δεν είναι τίποτα, οπότε δεν το συνεχίζω.

- Ερ. Σε γάμους;
- Σ.Ε. Δεν το κυνηγώ δηλαδή να συνδέσω ...
- Ερ. Πιστεύετε όμως είναι σημαντικό να ...
- Σ.Ε. Να μπορείς να συνδέσεις;
- Ερ. ... να μπορείς να συνδέσεις και να αφήσεις κάτι ...
- Σ.Ε. Βέβαια, αυτό. Αυτό είναι.
- Ερ. Σε γάμους σας καλούνε μαζί; Καλούνε τον λυράρη και ο λυράρης ...
- Σ.Ν. Ε, εμένα καλούνε ή τον Μανόλη καλούνε, ξέρουνε πως παίζουμε μαζί, ή και τους δυο μαζί μας εκαλούνε. Έ, μετά από τόσα χρόνια ξέρουνε οι άνθρωποι ότι παίζουμε μαζί.
- Ερ. Στο Ρέθυμνο ή σ' όλη την Κρήτη;
- Σ.Ν. Σ' όλη την Κρήτη.
- Ερ. Σ' όλη την Κρήτη. Και πώς γίνεται το στόλισμα ας πούμε; Γίνεται με λύρα ή χωρίς; Της νύφης ...
- Σ.Ν. Όπως το θέλει, ανάλογα με τα έθιμα.
- Σ.Ε. Τελευταία, τελευταία ... κι ανάλογα και με τη διάθεση τη δική μας, εμείς θέλαμε να το κρατήσουμε και να πηγαίνουμε και στο στόλισμα της νύφης, και να πηγαίνουμε, ας πούμε, τη νύφη και το γαμπρό στην εκκλησία, ναι, γιατί θυμάμαι στους γάμους στη δεκαετία του '80 δεν το συνηθίζαμε και πηγαίναμε κατ' ευθείαν και παίζαμε το βράδυ ...
- Ερ. Στο γλέντι μόνο, ε;
- Σ.Ε. Ναι, αλλά ήτανε ... εμένα μου φαινότανε πολύ λίγο, έτσι πολύ ... πολύ κονσέρβα.
- Σ.Ν. Ε, ναι. Λοιπόν, επειδή είπαμε πολύ απαισιόδοξα πράγματα, να πούμε και δυο αισιόδοξα. Λοιπόν, εγώ πιστεύω ότι τα τελευταία χρόνια υπάρχει ενδιαφέρον σοβαρό για την κρητική μουσική απ' τους νεότερους ανθρώπους. Επίσης υπάρχουνε πολύ αξιόλογοι συνάδερφοι που κάνουν πολύ σοβαρή δουλειά.
- Σ.Ε. Και συνδέσεις ...
- Σ.Ν. ... Και γράφουνε σοβαρά κομμάτια, ποιοτικά κομμάτια τα οποία θα μείνουνε στην ιστορία, απλά είναι τόσοι δα πολλοί οι παραγωγοί των καινούριων δισκογραφικών δουλειών που γίνονται απού δεν μπορούν να

ξεκαθαρίσουν τα καλά πράγματα αλλά στην πορεία θα ξεκαθαρίσουν. Πιστεύω δηλαδή ότι γράφονται πολύ καλά κομμάτια τώρα και θα φανεί τα επόμενα χρόνια αυτό. Χρειάζεται χρόνος κατά τη γνώμη μου. Και χρειάζεται και υπομονή και επιμονή και από εμάς να διαπαιδαγωγήσουμε ... πώς να σας το πω τώρα; Τους ακροατές μας;

Σ.Ε. Και τους νεότερους.

Σ.Ν. Τους νεότερους, να τους βάλουμε σ' ένα σωστό καλούπι, δηλαδή ουσιαστικά να τους βάλουμε στην κρητική μουσική μέσα, διότι άμα μπούνε μέσα στη κρητική μουσική θα μείνουνε μονίμως εκεί πέρα. Εάν μπούνε στον προθάλαμο θα γυρίσουνε πίσω. Δεν ξέρω αν το καταλαβαίνεις αυτό που λέω. Έτσι; Δηλαδή με το να μάθουν ένα τραγουδάκι το οποίο φτιάχτηκε για να ακουστεί, δεν μπήκανε στην κρητική μουσική, κατά τη γνώμη μου.

Σ.Ε. Αυτό δεν μπορούμε να ξεκαθαρίσουμε την προηγούμενη κουβέντα που λέγαμε αν οι διασκευές κάποιων τραγουδιών για να ακουστούν σήμερα ...

Ερ. Ναι.

Σ.Ε. ... γίνανε προθάλαμος, ή βαλαν εμπόδιο. Αυτό δεν το έχω ακόμη διαπιστώσει.

Σ.Ν. Και να πω και κάτι ακόμη, πολύ εγωιστικό για την κρητική μουσική. Οι άνθρωποι πρέπει να την βρουνε την κρητική μουσική, να τη μάθουν γιατί την έχουνε ανάγκη. Δεν έχει ανάγκη η κρητική μουσική να ψαρεύει πελάτες, να το πω έτσι. Άμα σιγά - σιγά και εσύ με τον καιρό καταλάβεις τη μουσική και μπεις ... θα το καταλάβεις αυτό που λέω. Δεν ξέρω αν συμφωνάς γιατρέ μ' αυτό που λέω. Κι όταν λέμε κρητική μουσική δεν εννοούμε τσι λυράρηδες, την κρητική μουσική την δημιούργησαν οι απλοί άνθρωποι από ανάγκη και γι' αυτό άμα προσέξεις ορισμένες μελωδίες όπως ο *Ερωτόκριτος*, βρες μου τώρα έναν να κάνει τώρα μια τέτοια σύνθεση. Βρες μου έναν γιατρέ, να συνδέσει τον *Ερωτόκριτο*, αυτή την μελωδία.

Ερ. Μάλιστα. Ευχαριστούμε πάρα πολύ!

Σ.Ν. Εμείς σας ευχαριστούμε.

Σ.Ε. Κι εμείς. Να 'στε καλά.

Ερ. Και τους δυο ...

Σ.Ν. Να 'στε καλά.

Ερ. Πολύτιμα όσα μας είπατε.

Σ.Ν. Εντάξει κι αυτά που είπαμε τώρα είναι όλα σε εισαγωγικά, δεν είναι σίγουρο ότι είμαστε αλάνθαστοι εμείς ή ότι τα ξέρομε όλα, απλά και ταπεινά τη γνώμη μας είπαμε. Έτσι δεν είναι φίλε;

Σ.Ε. Πολύ σωστό.